

ชื่อเรื่องภาษาไทย

ใช้ TH SarabunPSK ขนาด 18

หัวกระดาษ 1.5 นิ้ว

## ศึกษาวิเคราะห์ภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนาเถรวาท

### AN ANALYTICAL STUDY OF THE BUDDHIST MONKS' DANGERS IN THERAVĀDA BUDDHISM

ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

ใช้ TH SarabunPSK ขนาด 16

เว้น 1 บรรทัด

พระเกษม นนทสีโล

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

เว้น 1 บรรทัด

ระยะห่าง ก่อน 6, หลัง 0,

ระหว่างบรรทัด= หนึ่งบรรทัด

#### บทคัดย่อ

ภัยที่เกิดขึ้นกับภิกษุในพระพุทธศาสนา ภิกษุไม่มีความอดทนต่อคำสั่งสอน, ภิกษุผู้เห็นแก่ปากท้อง, ภิกษุฝันใฝ่ทะยานอยากได้กามคุณ และภิกษุมีความปรารถนาทางเพศ รักผู้หญิง อุปสรรคที่เป็นภัยอันตรายของภิกษุ จึงเป็นเหตุให้ภิกษุประพฤติพรหมจรรย์อยู่ไม่ได้นานต้องลาสิกขาออกไปเป็นคฤหัสถ์ ดังนั้น ภิกษุจึงต้องศึกษาในพระไตรปิฎก, ภิกษุมีความพอประมาณในการบริโภคอาหาร, ภิกษุสำรวมระวังในอินทรีย์ทั้ง ๖, ภิกษุเจริญมรณานุสสติและเจริญกายคตานุสสติ เพื่อเป็นเครื่องป้องกัน และบรรเทาภัยของภิกษุ ทำให้ภิกษุดำรงเพศเป็นบรรพชิตอยู่ได้ตลอดไปในพระพุทธศาสนา

ซ้าย 1.5 นิ้ว

ขวา 1 นิ้ว

คำสำคัญ: ภัยที่เกิดขึ้นกับภิกษุ

เว้น 2 บรรทัด

#### ABSTRACT

The dangers arise to the Buddhist monks in Buddhism. The Buddhist monks do not have patience to the Buddhist Teachings, the Buddhist monks are fond of the taste of food and are selfish, The Buddhist monks dream for the ambition in Kāmaguna and they are the monks who love the women. The obstacles which are the Buddhist monks' dangers come from the facts that the Buddhist monks are not able to behave Brahmacharya. Those factors cause the Buddhist monks to be unable to conduct the holy lives for a long time and cause them to leave the Buddhist monkhood to be the householders. So, the Buddhist monks have studied the Tripitaka in the Scriptures. The Buddhist monks are of the estimations in consuming the food. The Buddhist monks should be composed of the six senses along with the good behavior, The Buddhist monks should also develop Maranānussati and should develop the mindfulness with regard to the body to prevent and to mitigate the dangers occurring to the Buddhist monks. This fact renders the Buddhist monks to be in the Buddhist monkhood forever.

**Keywords:** The dangers arising to the Buddhist monks

ท้ายกระดาษ 1 นิ้ว

ทุกหัวข้อ ให้ขีดซ้าย

## ๑. บทนำ

ภัยอันตรายที่เกิดขึ้นกับภิกษุได้นำความเสื่อมเสียมาให้กับคณะสงฆ์ ภิกษุพึงรู้จักภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น เพื่อป้องกันบรรเทาภัยของภิกษุ จึงควรศึกษาแนวคำสอนนำไปประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องในระเบียบธรรมวินัย สิ่งหนึ่งที่ทำให้ภิกษุเกือบทุกยุคทุกสมัยจะต้องพบ คือ ภัยของภิกษุเมื่อกุลบุตรบวชเข้ามาแล้วไม่สนใจศึกษาเล่าเรียนปริยัติธรรมและปฏิบัติธรรม เป็นผู้ว่ายากสอนยากไม่มีความอดทนต่อคำสั่งสอน เช่น พระฉันทะ, ภัยของภิกษุผู้เห็นแก่ปากท้อง ไม่มีความอดทนต่อระเบียบวินัย เพื่อนสหธรรมิกตักเตือนพร่ำสอน ว่า สิ่งนี้ควรฉัน, สิ่งนี้ไม่ควรฉัน ภิกษุไม่ควรฉันอาหารในยามวิกาล เมื่อภิกษุทนความหิวไม่ได้ จึงเป็นสาเหตุทำให้ละเมิดสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ดีแล้ว เช่น พระสัตตรสวัคคีย์ ภัยของภิกษุที่อยากได้ความสุขในกามคุณ ๕ ด้วยการอยากเห็นรูปที่สวยงาม, อยากได้ยินเสียงที่ไพเราะ, อยากดมกลิ่นที่หอม, อยากฉันอาหารที่มีรสชาติอร่อยและอยากได้รับสัมผัสที่อ่อนนุ่ม, อยู่อากาศที่เย็นสบายทำให้จิตใจหลงใหลในกามคุณ เช่น พระวักลิ, ภัยของภิกษุ เมื่อได้เห็นผู้หญิงนุ่งห่มไม่เรียบร้อย ทำให้ภิกษุ จิตมีราคะเกิดความกำหนัดไม่อาจจะคุมสติได้ เช่น พระวังคีสะ พระพุทธเจ้าทรงตรัสกับพระอานนท์ว่า ไม่ควรมองสตรี ถ้าจำเป็นมองก็ไม่ควรพูดด้วย ถ้าจำเป็นต้องพูดก็ต้องมีสติควบคุมจิตให้คิดต่อสตรีในทางที่ติงาม เช่น ให้รู้สึกว่าเป็นแม่ ให้รู้สึกว่าเป็นพี่สาว<sup>๑</sup>

ดังนั้น ภิกษุพึงตั้งใจศึกษาเล่าเรียนในปริยัติธรรมและอบรมจิตเจริญปัญญา ไม่ปล่อยเวลาให้ว่าง ภิกษุรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย มีมารยาทและอาจาระ ไม่เที่ยวในที่โจครในสถานที่ไม่ควรไปเที่ยว เช่น ร้านขายเครื่องจับสัตว์, ขายยาพิษ ภิกษุพึงรู้จักพอประมาณในการบริโภคอาหาร มีความสันโดษ พอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่มีความทะยานอยากได้, ไม่บริโภคในยามวิกาล, ให้ภิกษุพิจารณาอาหารเป็นสิ่งปฏิฆะ ไม่สะอาดก็จะทำให้ไม่จิตใจในรสชาติของอาหาร ภิกษุพึงสำรวมระวังในอินทรีย์ ๖ มีสติสัมปชัญญะเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้บาปอกุศลครอบงำจิตใจ สุขุขภายนอกมีทุกข์มาก มีความสุขน้อย ภิกษุไม่ควรติดใจในความสุขที่ไม่จีรังยั่งยืน จึงควรหมั่นเจริญกัมมัฏฐาน มีกายคตานุสติและอสุภกัมมัฏฐาน ให้ภิกษุพิจารณาร่างกายของตนเองและผู้อื่นไม่สวยงามเป็นสิ่งปฏิฆะ, ภิกษุพึงเจริญมรณานุสติ ให้ภิกษุพิจารณาซากศพของผู้อื่นนอนเข้ามาใส่ตนเองว่า สักวันหนึ่ง ภิกษุจะต้องตายเป็นเหมือนกับซากศพนี้ เพราะทุกคนจะต้องตายเหมือนกันทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนรวยหรือจน เมื่อภิกษุให้ปฏิบัติได้ดังกล่าวนี้นี้ก็ไม่ต้องกลัวภัยอันตรายที่จะเกิดกับภิกษุ ทำให้ภิกษุดำรงเพศเป็นบรรชิตอยู่พระพุทธศาสนาได้ตลอดไป

## ๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคำสอนเรื่องภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อศึกษาตัวอย่างภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา
๓. เพื่อศึกษาวิธีป้องกันภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา

## ๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสารซึ่งมีลำดับ

<sup>๑</sup> ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๓/๑๕๑.

๑. ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙

๒. ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ อรรถกถา และคัมภีร์ต่างๆ ในพระพุทธานุสาเถรวาทีที่เกี่ยวข้องกับภัยของภิกษุ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจาก ตำรา เอกสาร บทความ หนังสือพิมพ์ CD ข้อมูลทางออนไลน์ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่างๆ ของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ได้เขียนไว้

๓. รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาเรียบเรียงย่อความ จากข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ คือ ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ โดยนำมาวิจัยเอกสารเกี่ยวกับ ภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา นำหลักธรรมวินัยมาใช้ป้องกันและบรรเทาภัยของภิกษุ เพื่อเตือนสติให้กับภิกษุและฆราวาสที่จะเสี่ยงไปเป็นคฤหัสถ์ให้เกิดผลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

๔. นำเสนอผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัย

## ๔. ผลการศึกษา

### ความหมายของภัยของภิกษุ

คำว่า “ภัย” ตามความหมายของพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายถึง ความกลัว, สิ่งที่น่ากลัว, อันตราย, ภัยอันตราย เช่น อัคคีภัย คือ ภัยที่เกิดจากไฟ อุทกภัย คือ ภัยที่เกิดจากน้ำ<sup>๒</sup> คำว่า “ภิกษุ” หมายถึง ชายที่บวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา, คำว่า “ภิกขา” หมายถึง การขออาหาร, อาหารที่ขอมานำ คำว่า “ภิกขาจาร” หมายถึง อาหารที่ได้มาด้วยการขอ<sup>๓</sup> ดังนั้น ภัยของภิกษุ หมายถึง สิ่งที่น่ากลัวที่เป็นภัยอันตรายที่จะเกิดกับผู้ที่บวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา คือ การลาสิกขาของภิกษุในพระพุทธศาสนา มีผลทำให้ขาดผู้รักษาและเผยแผ่พระพุทธพจน์ ของพระพุทธเจ้าในพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบต่อไป

ปัญหาสำคัญที่เกิดกับภิกษุ ในทุกยุคทุกสมัยที่ต้องพบเจออยู่เสมอ คือ ภัยที่เกิดจากคลื่น, ภัยที่เกิดจากจระเข้, ภัยที่เกิดจากน้ำวน, ภัยที่เกิดจากปลาร้าย<sup>๔</sup> ภัยอันตรายที่กุลบุตรผู้บวชเข้ามาในธรรมวินัยนี้ เป็นสาเหตุทำให้ภิกษุประพฤติดพรหมจรรย์บวชอยู่ไม่นาน ไม่ได้ยั่งยืน ต้องลาสิกขาออกไปเป็นคฤหัสถ์

### (๑) ภัยของภิกษุผู้ไม่มีความอดทนต่อการตักเตือนพราหมณ์

กุลบุตรที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนานั้นจำเป็นต้องศึกษาวิถีชีวิตของภิกษุในระเบียบวินัยว่า จะต้องทำสิ่งใดบ้าง ได้รู้หลักธรรมหรือข้อระเบียบวินัยต่าง ๆ ของความเป็นพระภิกษุได้ แต่ได้เพียงแค่ว่าได้บวชเป็นภิกษุเท่านั้น ในสมัยพุทธกาล พระฉันทะเป็นผู้ว่ายากสอนยาก ประพฤติตนไม่ดีไม่สมควร แม้เพื่อนสหธรรมิกจะกล่าวตักเตือนก็ไม่เชื่อฟังไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งสอน<sup>๕</sup> เพราะว่าพระฉันทะ

<sup>๒</sup> ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๘๑๙.

<sup>๓</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๒๓.

<sup>๔</sup> ม.ม.อ. (ไทย) ๒๐/๑๙๐-๑๙๑/๓๘๑.

<sup>๕</sup> ตูรายละเอียดยใน วิ.ม.หา. (ไทย) ๑/๔๒๔/๔๕๔.

นะเคยเป็นคนรับใช้ใกล้ชิดกับพระพุทธเจ้า ในสมัยยังเป็นฆราวาสอยู่ ภิกษุทั้งหลายได้ตำหนิต่านพระฉันทะ และกราบทูลพระพุทธผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงติเตียน พระฉันทะโดยอนกปริยาย ทรงตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยยาก เป็นคนบารุงยาก เป็นผู้มักมาก ไม่สันโดษ คลุกคลีอยู่ในหมู่คณะ มีความเกียจคร้าน พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบท ภิกษุรูปใดว่ากล่าวตักเตือนแล้วไม่ปฏิบัติตาม<sup>๖</sup> ภิกษุรูปใดรู้ธรรมวินัยแล้วไม่เอื้อเฟื้อว่ากล่าวตักเตือนภิกษุรูปอื่น<sup>๗</sup> ผู้ละเมิดต้องปรับอาบัติ ปาจิตตีย์

## (๒) ภัยของภิกษุผู้เห็นแก่ปากท้อง

ภัยอันตรายของภิกษุผู้เห็นแก่ปากท้อง เพื่อนสหธรรมิกตักเตือนสั่งสอนด้วยระเบียบวินัยว่าสิ่งนี้ควรฉัน สิ่งนี้ไม่ควรฉัน ท่านไม่ควรฉันอาหารหลังเที่ยงวันไปแล้ว ท่านควรฉันในเวลาก่อนเที่ยงวัน<sup>๘</sup> เช่น พระสัทตรสวัคคีย์ ฉันอาหารในเวลาวิกาลต้องอาบัติปาจิตตีย์<sup>๙</sup> เพราะไม่มีความอดทน เป็นผู้เห็นแก่ปากท้อง เกิดความหิวจนระงับจิตใจไว้ไม่ได้ ทำให้ต้องละเมิดสิกขาบท เมื่อนาน ๆ ไปก็จะเป็นสาเหตุทำให้ต้องลาสิกขาออกไปใช้ชีวิตแบบฆราวาส เมื่อบวชเป็นภิกษุแล้วจำเป็นต้องมีความสันโดษ พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ต้องพอใจในอาหารบิณฑบาต จงข่มจิตใจตนเอง อย่าไปตามอารมณ์ใน ความอยากกินอาหารที่ตนเองชอบ กินเพื่อคลายความหิวไม่ติดในรสชาติอาหาร กินเพื่อให้มีชีวิตดำรงอยู่ได้ ไม่กินอาหารเพื่อความเมาเมามัน ไม่กินอาหารเพื่อเป็นการโอ้อวดว่าร่ำรวย ไม่กินอาหารมากเกินไป จะทำให้ท้องอืดอึด ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจ

## (๓) ภัยของภิกษุผู้หลงใหลในกามคุณ ๕

ภิกษุที่ยังเป็นปุถุชนยังมีกิเลสอยู่ ย่อมอยากได้ความสุขจากสัมผัสภายนอก มีความต้องการอยากได้ในกามคุณ ๕ เป็นสิ่งเร้าทำให้ภิกษุอยากเห็นแต่สิ่งที่สวยงาม, ฟังเสียงที่ไพเราะ, ดมกลิ่นที่หอม, ฉันอาหารที่มีรสชาติอร่อย, อยากใช้เครื่องนุ่งห่มที่นุ่มละเอียดประณีต สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยทำให้ภิกษุหวั่นไหว เมื่อได้เสพความสุขในกามคุณ ๕ แล้วทำให้ติดใจในการเสพสิ่ง ต่างๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ยั่ววนชวนให้ภิกษุที่ไม่ได้เคร่งครัดและไม่ได้ฝึกปฏิบัติกัมมัฏฐานให้ดีแล้ว ย่อมจะเป็นทาสของตัณหา คือ ความทะยานอยากได้ อยากมี อย่างฆราวาสที่เขาได้เสพสุขใน กามคุณ ๕ ทำให้ภิกษุอยากลาสิกขาออกไปเป็นฆราวาส เพื่อจะได้บริโภคปัจจัย ๔ ที่ประณีต ทำให้เกิดความสุข ความสบาย มนุษย์ได้คิดค้นปรุงแต่งสรรพสิ่งทั้งหลายขึ้นมา เพื่อหลอกล่อให้มนุษย์ให้เกิดความอยากและติดใจ หลงใหลทะยานอยากอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่เคยพอใจใฝ่ใจในการทะยานอยากได้<sup>๑๐</sup> ภิกษุพึงละข้าย คือ ตัณหา ไม่เกี่ยวข้อง ไม่ติดใจ ไม่พัวพันใน รูป, เสียง, กลิ่น, รสและโผฏฐัพพะ จึงเป็นผู้รู้แจ้ง สลัด

<sup>๖</sup> ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๒/๔๓๓/๕๔๔.

<sup>๗</sup> ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) ๒/๓๔๐/๔๗๓-๔๗๔.

<sup>๘</sup> ดูรายละเอียดใน ม.ม.อ. (ไทย) ๒๐/๑๙๒-๑๙๓/๓๘๒-๓๘๓.

<sup>๙</sup> วิ.มหา. (ไทย) ๒/๒๔๗/๔๐๔.

<sup>๑๐</sup> พุ.เถร. (ไทย) ๒๖/๔๕๔/๔๑๗.

ออก ฟังคุ้มครองอินทรี รักษาจิต เพื่อไม่ให้กิเลสครอบงำได้<sup>๑๑</sup> พระพุทธเจ้าตรัสว่า กามคุณ ๕ มีความยินดีน้อย มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก มีโทษมาก เหมือนหลุมถ่านเพลิง<sup>๑๒</sup>

#### (๔) ภัยของภิกษุหลงรักผู้หญิง

ภิกษุที่ยังมีความปรารถนารักใคร่ต่อผู้หญิงอยู่ พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบกับภัยที่เกิดจากปลาร้าย<sup>๑๓</sup> เป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้ภิกษุต้องลาสิกขาสิกขาออกไปเป็นคฤหัสถ์ เป็นอุปปรรคอย่างยิ่งในการบั่นทอนกำลังพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ได้นาน ในอดีตยังมีเหตุการณ์ทำนองนี้อยู่ เช่น ขณะที่พระวังคีสะบิณฑบาตอยู่นั้น ได้พบกับสตรีนั่งสั่นทำให้จิตใจกระสันมีความกำหนดมารบกวนจิตใจ ทำให้จิตเร่าร้อนเพราะกามราคะ พระวังคีสะได้ถามถึงวิธีการดับราคะจากพระอานนท์ ท่านได้บอกวิธีแก้ไขเมื่อเกิดความกำหนดให้แก่พระวังคีสะ จงคลายนิมิตที่สวयงานที่เป็นสัญญาวิปลาสด้วยราคะนั้นเสีย ท่านควรเจริญในอสุภกัมมัฏฐาน ให้จิตตั้งมั่นเป็นอารมณ์เดียว ท่านจงเจริญกายคตาสติ พิจารณาร่างกายไม่สะอาด ไม่งาม น่ารังเกียจ ให้มีสติสัมปชัญญะรู้เท่าทันไม่หลงใหลมัวเมา พระวังคีสะได้เจริญอสุภกัมมัฏฐานและกายคตาสติ ทำให้ท่านคลายความกำหนดลงได้และได้บิณฑบาตต่อไป<sup>๑๔</sup>

#### วิธีป้องกันและบรรเทาภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา

วิธีป้องกันและบรรเทาภัยของภิกษุควรรักษาสิกขาบทให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันภัยที่สำคัญที่จะเกิดกับภิกษุในเบื้องต้น ภิกษุไม่ควรไปในสถานที่เป็นอโคจร<sup>๑๕</sup> ภิกษุเห็นรูปแล้วไม่นำมาคิดปรุงแต่งว่าสวยงาม<sup>๑๖</sup> ต้องสำรวมอินทรีทั้ง ๖ ให้เรียบร้อย โดยมีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันกิเลสไม่ให้ครอบงำจิตใจได้ ให้ภิกษุมีระเบียบวินัยในการบริโภคไม่เห็นแก่ปากท้อง รู้จักพอประมาณในการบริโภคอาหาร<sup>๑๗</sup> เมื่อบวชเข้ามาแล้วจำเป็นต้องศึกษาเล่าเรียนปริยัติธรรม และการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน, เจริญอสุภกัมมัฏฐาน, กายคตาสติ, เพื่อไม่ให้ภิกษุหลงใหลในสตรี เกิดความกำหนดกระสันอยากจะสึกออกไปเป็นคฤหัสถ์ ควรให้ภิกษุมีความอดทนอดกลั้นต่อภัยอันตรายที่เกิดขึ้นทางร่างกายและจิตใจ ต้องไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค ภิกษุพึงหมั่นพิจารณาในปัจจุบันขณะ คือ การพิจารณาเสียก่อนจึงบริโภคปัจจัย ๔ ไม่บริโภคด้วยตัณหา ภิกษุจำเป็นต้องรักษากาย วาจาและใจให้บริสุทธิ์แล้วย่อมทำให้สมาธิสงบตั้งมั่นได้โดยง่าย เมื่อสมาธิสงบก็ส่งผลทำให้เกิดปัญญา คือ ความรอบ

<sup>๑๑</sup> พุ.จ.อ. (ไทย) ๖๗/๗๗๐ - ๗๗๒/๕๙๔ - ๕๙๕.

<sup>๑๒</sup> พุ.จ.อ. (ไทย) ๖๗/๗๖๖/๕๙๒.

<sup>๑๓</sup> ดุราละเอียดใน ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๖๑-๑๖๒/๑๘๒.

<sup>๑๔</sup> ดุราละเอียดใน ส.ส.อ. (ไทย) ๒๕/๗๓๕-๗๓๗/๓๑๓.

<sup>๑๕</sup> สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน), ศิลในพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๙.

<sup>๑๖</sup> พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ) รจนา, วิปัสสนานัย เล่ม ๑, พระคันธสาราภังค์ แผลและเรียบเรียง, (นครปฐม: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอ เซ็นเตอร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓.

<sup>๑๗</sup> พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๙๓.

รู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจ ๔ เมื่อทำได้เช่นนี้ก็จะทำให้ภิกษุนั้น รักษาพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ให้ดำรงสมณเพศอยู่ได้ตลอดไป

### สรุปภัยของภิกษุ

ภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องใช้หลักของธรรมกับวินัย ในการเป็นเครื่องป้องกันและบรรเทาภัยที่จะเกิดกับภิกษุ ภิกษุควรศึกษานาถกรณธรรม ให้รักษาศีลให้บริสุทธิ์ เพื่อเป็นเครื่องป้องกันภัยอันจะเกิดกับภิกษุ ให้มีความอดทนอดกลั้นข่มใจตนเอง เมื่อได้พบเห็นผู้หญิง ให้สำรวมอินทรีย์ ๖ มีจิตใจหมั่นฝึกอสุกัลยาเป็นเนืองนิตย์ และพิจารณากายคตานุสติกรรมฐาน เพื่อไม่ให้ส่งจิตไปในอารมณ์ใคร่รักผู้หญิง ทำให้จิตใจนั้นเข้มแข็งมีสติอยู่ตนเองให้มากขึ้น ถ้าภิกษุนั้นหมั่นพิจารณาอยู่เป็นประจำ จะได้ลดและบรรเทาภัยในการรักสตรี ภิกษุควรต้องประพฤติปฏิบัติสมณธรรมให้สมควรแก่ความเป็นภิกษุเป็นที่ศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ภัยที่เกิดกับภิกษุที่ทนหิวไม่ได้ เป็นอุปสรรคต่อการรักษาสิกขาบทให้บริบูรณ์ได้ ภิกษุเป็นต้องระงับข่มใจตนเองให้ได้ เพื่อไม่ให้ระเมิดสิกขาบท เมื่อภิกษุทำได้เช่นนี้ ก็ไม่ต้องกลัวคลื่นที่เป็นภัยอันตรายที่เกิดกับภิกษุได้ ถ้าจำเป็นต้องสึกออกไปเป็นคฤหัสถ์ ก็ควรสึกด้วยเหตุผลอย่างอื่น ที่ไม่ใช่ภัยของภิกษุ และเมื่อสึกไปแล้วก็ควรทำประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนาต่อไปได้ จะได้เป็นกำลังสำคัญในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงมอบธรรมวินัยฝากให้กับพุทธบริษัท ๔ เพื่อดำรงรักษาพระพุทธพจน์ให้อยู่ได้ยาวนานสืบต่อไป

### ๔. บทสรุป

ในการศึกษางานวิจัย เรื่อง ภัยของภิกษุในพระพุทธศาสนา ทำให้รู้ถึงภัยของภิกษุที่มีอยู่รอบด้าน เมื่อภิกษุประพฤติตนไม่ดี ทำให้เกิดความเสื่อมเสียต่อภิกษุและในวงการคณะสงฆ์ ในงานวิจัยนี้มีความเกี่ยวข้องกับความประพฤติของภิกษุที่ต้องต่อสู้กับจิตใจของตนเองและภิกษุที่ไม่มี ความอดทนต่อคำสั่งสอน, ภิกษุเป็นผู้เห็นแก่ปากท้อง, ภิกษุอยากได้ความสุขในกามคุณ ๕ และภิกษุมีความปรารถนาทางเพศ รักมาตุคาม เมื่อภิกษุมองเห็นสตรีที่นุ่งห่มสั้นไม่เรียบร้อย ทำให้จิตมีราคะเกิดความกำหนัด จึงจำเป็นต้องใช้หลักธรรมวินัย นำมาใช้ป้องกันและบรรเทาภัย มาแก้ไขในความประพฤติของภิกษุให้อยู่ในกรอบหลักของพระธรรมวินัย ให้รักษามจรจรรย์ ดำรงเพศเป็นภิกษุไม่คิดจะสึกเป็นคฤหัสถ์

### ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาทำให้เห็นถึงภัยอันตรายที่เกิดกับ ภิกษุในการดำรงชีวิตเป็นผู้ออกจากเรือนบวชด้วยความไม่มีเรื่อ ภิกษุพึงรักษามจรจรรย์ รักษาธรรมวินัยให้บริสุทธิ์ ได้ศึกษาเล่าเรียนในคัมภีร์ในพระไตรปิฎก ให้แตกฉาน และได้นำความรู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนทั่วไป ในสังคม และประเทศชาติ เพื่อให้ชาวพุทธ เป็นพุทธมามกให้มากที่สุด และให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย

#### ๑. ข้อเสนอแนะให้ประโยชน์ต่อสังคมทั่วไป

๑) ภิกษุได้ศึกษาเล่าเรียนในปริยัติธรรม แผนกบาลี และปริยัติธรรม แผนกธรรม เพื่อให้ภิกษุมีความรู้ในด้านธรรม จะได้นำหลักธรรม มาเทศนาให้กับประชาชนได้รู้ซึ่งในธรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา เป็นต้น

๒) ศึกษารักษาในศีลพระปาติโมกข์และสำรวมระวังในอินทรีย์ ให้มีความประพฤติดีงาม เป็นที่น่าเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น เป็นที่ศรัทธาของประชาชน เป็นบุคคลควรได้รับทักษิณาทาน

๓) ศึกษาเปิดอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานให้กับประชาชนทั่วไป เป็นการพัฒนาจิตใจให้สงบ บรรเทาจิตใจที่มีความคิดที่ฟุ้งซ่าน และทำให้เกิดความสุข เป็นการทำบุญกุศล

๔) ศึกษารู้หลักธรรมวินัยในคัมภีร์พระไตรปิฎก นำหลักธรรมออกเผยแผ่สู่ต่างประเทศทั่วโลก เพื่อให้พระพุทธศาสนาเจริญอยู่ทั่วทุกมุมโลก

## ๒. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยในครั้งต่อไป

๑) ศึกษาภัยของภิกษุที่เกี่ยวข้องกับภิกษุณีนิคายมหายาน ให้ศึกษาบทบาท หน้าที่ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับภิกษุกับภิกษุณี จะส่งผลต่อผู้นับถือพระพุทธศาสนา

๒) ศึกษาถึงการสื่อสารที่เป็นภัยต่อพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ควรมีข้อป้องกัน, การเผยแพร่สิ่งที่เป็นภัยต่อพระภิกษุประพฤติไม่ถูกต้องในธรรมวินัย จะได้ไม่ทำให้พุทธศาสนาเสื่อม ศรัทธาจากประชาชน

๓) ศึกษาการเปรียบเทียบภัยของภิกษุณีเถรวาทกับภัยของภิกษุณีนิคายมหายาน ภิกษุที่อนุรักษนิยมรักษาคัมภีร์พระไตรปิฎกให้เหมือนของเดิมให้มากที่สุดไม่มีการเปลี่ยนแปลง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งแตกต่างจากภิกษุของมหายานจะเน้นเรื่องการเผยแผ่ศาสนา เพื่อให้ศาสนิกชนนับถือจำนวนมาก มีการดัดแปลงธรรมวินัยผิดไปจากเดิม ซึ่งแตกต่างจากคัมภีร์ในพระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาเถรวาท

บรรณานุกรม

บรรณานุกรมให้อ้างอิงมา

พอประมาณพอดีหน้ากระดาษ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย แปล ชุต ๙๑ เล่ม.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นานมีบุ๊คส์, ๒๕๔๖.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ จันทรเพ็ญ, ๒๕๕๒.

พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ) รจนา. วิปัสสนาญ เล่ม ๑. พระคันธสาราภังค์ แปลและเรียบเรียง. นครปฐม : โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซีเอไอ เซ็นเตอร์, ๒๕๔๘.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. ศีลในพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.